DEN BRAUNNING "FARISHTALAR VA IBLISLAR" ASARIDAGI MILLIY KOLORITNI IFODALOVCHI LEKSIK BIRLIKLAR

Anvarova Farangiz Anvarovna

2-kurs tayanch doktorant

Termiz davlat universiteti

E-mail: farangizanvarova9624@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezisda Den Braunning "Farishtalar va iblislar" romanida uchraydigan milliy koloritni ifodalovchi leksik birliklar lingvomadaniyatshunoslik va tarjimashunoslik nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Asarda italyan madaniyati, diniy an'analar, tarixiy obidalar, milliy taomlar hamda diniy terminlarning qo'llanilishi orqali milliy koloritning yaratilishi yoritiladi. Shuningdek, bunday birliklarning tarjima jarayonidagi xususiyatlari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: lingvomadaniyatshunoslik, muqobilsiz leksika, milliy kolorit, realiya, tarjima.

KIRISH. Badiiy asarning estetik qimmati ko'p jihatdan unda aks etgan milliy-madaniy xususiyatlar bilan belgilanadi. Muallif ma'lum bir xalqning turmush tarzi, urf-odatlari, dini, tarixi va madaniyatiga oid birliklardan foydalanish orqali asarda milliy koloritni yaratadi. Ana shunday leksik birliklar tarjimashunoslikda realiyalar yoki milliy-madaniy leksika sifatida e'tirof etiladi.

ASOSIY QISM. Den Braunning "Farishtalar va iblislar" romani voqealari asosan Italiyaning Rim shahrida va Vatikan hududida kechadi. Shu sababli asarda italyan xalqining madaniyati, katolik dini, tarixiy obidalari va kundalik hayotiga oid ko'plab milliy birliklar uchraydi. Bu birliklar nafaqat voqealar rivojiga xizmat qiladi, balki o'quvchida muayyan madaniy makon haqidagi tasavvurni ham shakllantiradi.

Milliy koloritni ifodalovchi eng muhim leksik birliklardan biri geografik va

tarixiy nomlardir. Masalan, *Vatican City, St. Peter's Basilica, Piazza San Pietro, Pantheon, Castel Sant'Angelo, Via della Conciliazione* kabi nomlar Rim va Vatikan tarixini hamda katolik dunyosining markazini ifodalaydi. Ushbu nomlar oddiy geografik birlik emas, balki tarixiy va diniy ramz sifatida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Asarda diniy terminlar alohida o‘rin egallaydi. *Conclave, Cardinal, Camerlengo, Pope, Sistine Chapel* kabi birliklar katolik cherkovining boshqaruv tizimi va diniy marosimlariga oid tushunchalarni ifodalaydi. Mazkur terminlarning aksariyati boshqa tillarda to‘liq muqobilga ega emasligi sababli ular ko‘pincha transliteratsiya yoki izohli tarjima orqali beriladi. Milliy koloritni yaratishda italyan tilidagi murojaat shakllari va iboralarning ham ahamiyati katta. Jumladan, *Signore, Signora, Grazie, Buona sera, Prego* kabi birliklar qahramonlarning milliy mansubligini ko‘rsatish bilan birga, nutqning tabiiyligini ta'minlaydi. Bunday birliklar o‘quvchini voqealar sodir bo‘layotgan madaniy muhitga yaqinlashtiradi.

Romanda san'at va me'morchilikka oid birliklar ham ko‘p uchraydi. *Bernini, Raphael, Santa Maria del Popolo, The Pantheon* kabi nomlar Italiya Uyg‘onish davri san'ati va me'morchiligining mashhur namunalari bilan bog‘liq. Muallif ushbu birliklar orqali Rim shahrining tarixiy qiyofasini yorqin tasvirlaydi.

Milliy koloritni ifodalovchi leksik birliklar qatoriga italyan taomlari va ichimliklariga oid nomlarni ham kiritish mumkin. Masalan, *espresso, cappuccino, pizza, pasta* kabi birliklar Italiya milliy gastronomiyasini ifodalaydi. Garchi ular bugungi kunda xalqaro miqyosda tanilgan bo‘lsa-da, ularning madaniy ildizi Italiya bilan chambarchas bog‘liq. Tarjimada milliy koloritni saqlab qolish muhim vazifalardan biridir. Agar realiyalar to‘liq mahalliylashtirilsa, asarning milliy ruhi yo‘qolishi mumkin. Shu bois tarjimonlar ko‘pincha transliteratsiya, transkripsiya, izohli tarjima yoki kombinatsiyalashgan tarjima usullaridan foydalanadilar. Masalan, *Conclave* termini *Konklav* shaklida berilib, zarur hollarda izoh bilan to‘ldirilgan. Shuningdek, *Swiss Guard* maxsus qo‘riqlash xizmatining nomi esa *Shveysariya gvardiyasi* tarzida tarjima qilinadi.

Lingvomadaniy nuqtayi nazardan qaralganda, ushbu birliklar milliy mentalitetni aks ettiruvchi madaniy kodlar hisoblanadi. Ular orqali muallif o‘quvchini nafaqat syujet bilan tanishtiradi, balki Italiya va Vatikan madaniy makoniga ham olib kiradi. Aynan shu jihat roman badiiy qiymatini oshiradi va uning dunyo bo‘ylab keng ommalashishiga xizmat qiladi.

XULOSA. Den Braunning “Farishtalar va iblislar” romanida milliy koloritni ifodalovchi leksik birliklar asarning badiiy-estetik qiymatini belgilovchi muhim vositalardan biri hisoblanadi. Ushbu birliklarning tarjimada imkon qadar asl ko‘rinishini saqlash asarning milliy ruhini va muallif uslubini yetkazishda muhim omil sanaladi. Shu bois milliy koloritni ifodalovchi leksik birliklarni lingvomadaniyatshunoslik va tarjimashunoslik nuqtayi nazaridan o‘rganish badiiy tarjima sifatini oshirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Newmark, P. *A Textbook of Translation*. London: Prentice Hall, 1988.
2. Komissarov, V. N. *Theory of Translation (Linguistic Aspects)*. Moscow, 1990.
3. Vinay, J. P., Darbelnet, J. *Comparative Stylistics of French and English*. Amsterdam: John Benjamins, 1995.
4. Vereshchagin, Ye. M., Kostomarov, V. G. *Language and Culture*. Moscow, 2005.
5. Baker, M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. 3rd ed. London: Routledge, 2018.
6. Brown, D. *Angels & Demons*. New York: Pocket Books, 2000.
7. Дэн Браун “Фаришталар ва Иблислар”. – Тошкент, ИЛМ-ЗИЁ ЗАКОВАТ, 2023.